

Vuosisata filosofin elämässä

Hans-Georg Gadamer

- 1900: Gadamer syntyy 11. helmikuuta 1900 Marburgissa, Saksan keisarikunnassa. Hänen isänsä on kemian professori. Perhe muuttaa 1902 Breslauhinkin (nykyään Puolassa).
- 1918: Vastaperustetussa Weimarin tasavallassa Gadamer aloittaa filosofian opintonsa Breslaussa ja jatkaa niitä Marburgissa aikana, jolloin Nikolai Hartmannin vaikutus on suuri. Kemisti-isä neuvoo Gadameria olemaan menemättä henkieteilijöiden eli ”tyhjää jutustelevien professorien” (Schwätzprofessoren) oppiin.
- 1922: Uuskantilaisen Paul Natorpin ja Nikolai Hartmannin ohjauksessa Gadamer väittelee tohtoriksi tutkielmalla Platonista.
- 1923: Gadamer käy Husserlin ja Heideggerin luennoilla Freiburgissa. Heidegger kutsuu lahjakkaan oppilaansa piilopirtilleen (kuuluisa Hütte).
- 1924: Filosofiansa tohtoriopintonsa päättänyt Gadamer aloittaa klassisen filologian opinnot Paul Friedländerin ohjauksessa oppiakseen tuntemaan filosofian alkua paremmin.
- 1929: Gadamer kirjoittaa habilitaationsa (Saksassa väitöskirjaa ylempi tutkinto) Heideggerin ja Friedländerin ohjauksessa Platonin dialektisestä etiikasta. Sen jälkeen dosenttina Marburgissa, vuodesta 1934 opetustyötä Kielissä ja vuodesta 1937 professorina Marburgissa.
- 1939: Gadamer astuu virkaan filosofian laitoksen johtajana ja professorina Leipzigin yliopistossa. Sodan aikana opetus- ja tutkimustyötä, 1941 luennoimaan Pariisiin ja 1944 Portugaliin. Sodan jälkeen hänet valitaan 1946 Leipzigin yliopiston rehtoriksi.
- 1947: Siirtyminen professoriksi Frankfurtin yliopistoon.
- 1949: Heidelbergin yliopiston professoriksi Karl Jaspersin seuraajana. Tällöin Gadamer joutuu jälleen Heideggerin suuren vaikutuksen alle.
- 1950: Gadamer julkaisee juhla kirjoituksen Heideggerille. Samoihin aikoihin hän alkaa työstää teoriaa hermeneutiikasta.
- 1960: Pääteos *Wahrheit und Methode* (Totuus ja metodi) julkaistaan. Siinä Gadamer luonnostelee filosofisen hermeneutiikan perusteet.
- 1960-luku: Gadamer työskentelee saksalaisen filosofian uudelleenrakentamiseksi maailmansodan jälkeen, 1962 hänet valitaan Filosofisen yhdistyksen puheenjohtajaksi (Allgemeine Gesellschaft für Philosophie), 1964 hän perustaa Hegel-tutkimuksen kansainvälisen yhdistyksen (Internationale Vereinigung zur Förderung der Hegel-Studien), jonka puheenjohtajaksi hänet 1970 valitaan. 1966 hän järjestää Heidelbergissa suuren kongressin kielestä.
- 1967-1977: Gadamerin kirjoituksia julkaistaan neljässä niteessä otsikolla *Kleinen Schriften*; 1967-1971 debatti Jürgen Habermasin kanssa hermeneutiikasta ja ideologiakritiikistä.
- 1968: Eläkkeelle jäätyäänkin Gadamer opettaa Heidelbergin yliopistossa.
- 1981: Debatti Jacques Derridan kanssa hermeneutiikasta, dekonstruktioista ja metafysiikasta.
- 1985-1995: Kootut teokset (*Gesammelte Werke*) julkaistaan kymmenessä niteessä.
- 2000: Suuri syntymäpäiväjuhla maineikkaine vieraineen Heidelbergissa; vielä yli satavuotiaana Gadamer pitää vastaanottoa työhuoneessaan filosofian laitoksella.
- 2002: Gadamer kuolee 13. maaliskuuta 2002 Heidelbergissä.

Lyhyt Gadamer-bibliografia

Gadamerin merkittävimmät kirjoitukset on julkaistu uudelleen hänen kootuissa teoksissaan, *Gesammelte Werke* (Mohr, Tübingen 1985-95; nidottuna: Mohr, Tübingen 2000). Myös tärkeimmät kirjoitukset neliosaisesta kokoelmasta *Kleine Schriften* (Mohr, Tübingen 1967-77) on otettu mukaan koottuihin teoksiin, joissa on seuraavat kymmenen nidettä:

Band 1: *Hermeneutik I. Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik (Truth and Method, Seabury press, New York 1975)*

Tässä 1900-luvun hermeneutiikan tärkeimmässä teoksessa Gadamer korostaa kielen dialogista luonnetta ja luo henkietiteille tietoteoreettisen perustan, joka osoittaa niiden tasaveroisuuden luonnontieteiden kanssa. Hän ei tosin täysin kiistä metodien merkitystä totuuden etsinnässä, mutta rajoittaa sitä olennaisella tavalla. Hän kritisoi hermeneutiikan aikaisempaa perinnettä, jossa ymmärtämistä pidettiin metodisena taitona, sillä ymmärtäminen tarkoittaa itse asiassa ihmisen tapaa olla maailmassa. Provokatiivisesti hän osoittaa, ettei totuus rajoitu tieteellisiin väitelauseisiin vaan voidaan kokea myös taiteen yhteydessä. Valistusajattelun vastaisesti ennakkoluulot eivät suinkaan ole este ymmärtämiselle, vaan sen edellytys.

Band 2: *Hermeneutik II. Wahrheit und Methode. Ergänzungen, Register* (käännöksiä: *Philosophical Hermeneutics*, Univ. of California Press, Berkeley 1976; *Lectures on Philosophical Hermeneutics*, Univ. van Pretoria, Pretoria 1982; ”Käsittehistoria ja filosofian kieli”, suom. Jarkko S. Tuusvuori, niin & näin 2/96)

Nämä 1943-1985 kirjoitetut artikkelit havainnollistavat filosofisen hermeneutiikan esivaiheita, edelleenkehittelyä ja sovelluksia uusiin kysymyksenasetteluihin, jotka juontuivat mm. Gadamerin konfrontaatiosta Habermasin ja Derridan kanssa. Lisäksi hän tarkastelee juristista, teologista ja kirjallisuustieteellistä hermeneutiikkaa sekä retoriikkaa. Valikoima artikkelien suomennoksia ilmestyy syksyllä nimellä *Hermeneutiikka filosofian ja tieteiden lähtökohtana*.

Band 3: *Neuere Philosophie I. Hegel, Husserl, Heidegger* (Käännöksiä: *Hegel's Dialectic: Five Hermeneutical Studies*, Yale UP, New Haven 1976; *Heidegger's Ways*, SUNY Press, Albany 1994).

Band 4: *Neuere Philosophie II. Probleme, Gestalten*

Antiikin filosofian ohella Gadamerin ajatteluun vaikuttivat eniten saksalaisen filosofian kolme suurta H:ta eli Hegel, Husserl ja Heidegger. Neljänneksi voi lisätä hermeneutiikan perinteen. Vaikka Gadamer ammensikin ajattelussaan eniten juuri Heideggerilta, hän ei koskaan lakannut kritisoida tämän tulkintoja Platonin filosofiasta metafysiikan alkuna ja paradigma.

Band 5: *Griechische Philosophie I*

Band 6: *Griechische Philosophie II*

Band 7: *Griechische Philosophie III. Plato im Dialog*

(käännöksiä: *Dialogue and Dialectic: Eight Hermeneutical Studies on Plato*, Yale UP, New Haven 1980; *The Idea of the Good in Platonic-Aristotelian Philosophy*, Yale UP, New Haven 1986; *Plato's Dialectical Ethics: Phenomenological Interpretation Relating to the Philebus*, Yale UP, New Haven 1991)

menological Interpretation Relating to the Philebus, Yale UP, New Haven 1991)

Väitöskirjallaan Platonin filosofiasta Gadamer aloitti 1922 lähes 80 vuotta kestäneen Platon-tutkimuksensa, sillä hän luennoi ja kirjoitti Platonista vielä 1990-luvun lopulla. Hän korosti toistuvasti Platonin valitsemien dialogi-genren merkitystä Platonin opin tulkinnessa: dialektiikkaa ei tule ymmärtää luutuneeksi systeemiksi, vaan eläväksi dialogiksi. Gadamer painotti, ettei ideoiden tietäminen tarkoittanut Platonille vain teoreettista tarkastelua, sillä vasta Aristoteles asetti teoreettisen ja käytännöllisen järjen selvästi vastakkain. Sitä vastoin ideoita koskevalla tiedolla on paljon yhteistä fronesiksen eli Aristoteleen käytännöllisen järjen kanssa. Antiikin filosofian tulkinta ei ole Gadamerille vain menneiden ajatusten selvittämistä, vaan sillä on merkitystä myös itseymmärryksellemme. Gadamer tulikin kuuluisaksi antiikin ajatusten soveltamisesta nykyisiin kysymyksenasetteluihin, ja hänen antiikin tutkimuksensa ovat paralleleja hänen omaan filosofiseen hermeneutiikkaansa.

Band 8: *Ästhetik und Poetik I. Kunst als Aussage*

Band 9: *Ästhetik und Poetik II. Hermeneutik im Vollzug* (Käännöksiä: *The Relevance of the Beautiful and Other Essays*, Cambridge UP, New York 1986; *Gadamer on Celan: "Who am I and Who are You?" and Other Essays*, SUNY Press, Albany; *Hans-Georg Gadamer on Education, Poetry and History: Applied Hermeneutics*, SUNY Press, Albany 1992; *Literature and Philosophy in Dialogue: Essays in German Literary Theory*, SUNY Press, Albany 1994)

Hermeneuttisista lähtökohdista Gadamer esittää kirjallisuutta koskevien tulkintojen ja teoreettisten pohdiskelujen avulla, miksi estetiikan lähestymistapa taiteeseen on väistämättä riittämätön.

Band 10: *Hermeneutik im Rückblick*

Aikaisempia niteitä täydentäviä kirjoituksia etenkin 80- ja 90-luvuilta Gadamerin keskeisistä aiheista: Heidegger, dekonstruktio, metafysiikka, historianfilosofia, kääntäntölinen filosofia.

Tutustumisen arvoisia ovat myös Gadamerin omaelämäkerta *Philosophische Lehrjahre. Eine Rückschau* (Klostermann, Frankfurt 1977) (*Philosophical Apprenticeships*, MIT Press, Cambridge MA 1985) sekä haastatteluteokset *Hans-Georg Gadamer im Gespräch. Hermeneutik, Ästhetik, Praktische Philosophie* (Winter, Heidelberg 2000), *Die Lektion des Jahrhunderts. Ein philosophischer Dialog mit Riccardo Dottori* (LIT Verlag, 2001) ja *Gadamer in Conversation: Reflections and commentary* (Continuum, New York 2001).

Lisäksi Gadamerilta on suomennettu ”Kuvataide ja sanataide” suom. Anna-Kaisa Pitkänen, teoksessa *Elämys, taide, totuus. Kirjoituksia fenomenologisesta estetiikasta*, toim. Arto Haapala ja Markku Lehtinen; Gaudeamus, Hki 2000, s. 39-54; sekä Gadamerin artikkeli Heideggerista ”Takaisin Syrakusasta?” suom. Janita Hämäläinen, teoksessa *Heidegger. Ristiriitojen filosofi*, toim. Arto Haapala, Gaudeamus Hki, 1998, s. 54-57; alkuteksti teoksessa: Jürg Altweg (toim.), *Die Heidegger-Kontroverse*. Athenäum, 1988, s. 176-179.